

نام اثر: مطالعات آمایش حوزه‌های علمیه
پیوست ششم (برنامه‌ها و سیاست‌ها)

تدوین: دفتر برنامه ریزی و نظارت راهبردی،
مدیریت بودجه و برنامه‌ریزی راهبردی
آماده‌سازی و چاپ: اندیشکده دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اجرایی: محمد وکیلی
ویرایش: حمیدرضا تیموری
طراحی و صفحه‌آرایی: محمود هدایی

صندوق پستی: ۳۴۳۳ - ۳۷۱۸۵

شماره تماس: ۰۲۵ - ۳۳۱۳۳۲۶۱

آدرس: قم - جمکران - بلوار انتظار - مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی - مدیریت اندیشکده

مطالعات آمایش

حوزه‌های علمیه

پیوست ششم

برنامه‌ها و سیاست‌ها

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
بهمن ۱۴۰۰ / ویراست اول

فهرست مطالب

برنامه‌های کلی.....	۹
۱-۱. سیاست‌ها و ضوابط اجرایی کلی.....	۱۷
سیاست‌های اجرایی:.....	۲۹
۲-۱. سیاست‌ها و ضوابط اجرایی جذب و پذیرش.....	۳۳
۳-۱. سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آموزشی.....	۳۶
۴-۱. سیاست‌ها و ضوابط اجرایی تحقق کارویژه‌ها.....	۴۶

پیش‌گفتار

سرعت تحولات دنیای معاصر، به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، چنان شتاب گرفته که نوسازی و به‌روزرسانی تمام نهادهای از جمله نهادهای دینی و فرهنگی اجتناب‌ناپذیر است. ازاین‌رو با توجه به نقش و جایگاه بی‌بدیل حوزه‌های علمیه در نظام اسلامی و انتظاراتی که از این نهاد مقدس وجود دارد، مدیریت حوزه‌های علمیه فرایندهای تدوین، اصلاح، ارتقا و روزآمدسازی اسناد، مأموریت‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌ها، نظام‌نامه‌ها و ساختارهای خود را به‌ویژه در دوره مدیریت حضرت آیت‌الله اعرافی، در اولویت قرار داده است تا بتواند ضمن تحقق این مطالبات و انتظارات، زمینه حضور بیش‌ازپیش حوزه‌های علمیه در میدان علم و عمل و ایفای نقش مثبت در حل مشکلات و معضلات ملی و فراملی را فراهم آورد. دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، در راستای تحقق این اولویت، ضمن ارج‌نهادن به تلاش‌ها و زحمات چندین ساله‌ای که برای تهیه این اسناد و طرح‌ها توسط معاونت‌ها، دفاتر و مراکز مختلف مدیریت حوزه‌های علمیه صورت گرفته است، نسبت به جمع‌بندی، نهایی‌سازی و چاپ آن‌ها اقدام کرده است. بی‌تردید ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده اساتید و صاحب‌نظران حوزوی موجب ارتقای کمی و کیفی این اسناد و طرح‌ها خواهد شد.

لازم به توضیح است نسخه‌های چاپ شده در این مجموعه، برابر با آخرین نسخه‌های مصوب بوده و در صورت هر تغییری، در چاپ جدید اعمال و به علاقه‌مندان عرضه خواهد شد.

مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اندیشکده
فروردین ۱۴۰۱ شمسی

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّه يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

آل عمران، ١٠٤

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ
مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي
الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

توبه، ١٢٢

برنامه‌های کلی

با توجه به آنچه در بخش قبل ارائه شد، وضعیت مطلوب در زمینه‌های زیر مشخص گردید:

۱. برآورد طلبه مورد نیاز در افق ۱۴۱۴ مبتنی بر روحانیت

۲. رشته‌های تخصصی مورد نیاز

۳. ساختار مطلوب واحدهای حوزوی

۴. برآورد ظرفیت آموزشی واحدهای حوزوی

۵. پذیرش سالانه مطلوب

۶. تعداد واحدهای آموزشی حوزوی مطلوب

بدیهی است که عملیاتی کردن همه موارد فوق، به صورت یکجا امکان‌پذیر نبوده و خلاف مصلحت است. بنابراین با در نظر

گرفتن موارد زیر می‌توان طی یک برنامه مشخص عملیاتی نسبت به تحقق این اهداف و رسیدن به وضع مطلوب حرکت نمود.

۱. با در نظر گرفتن سال ۱۳۹۷ به عنوان سال پایه مطالعات آمایش و افق طرح که سال ۱۴۱۴ را هدف قرار داده است، طول فاصله زمانی این مدت ۱۷ سال می‌شود.

۲. با عنایت به تدوین برنامه پنج‌ساله حوزه‌های علمیه، و اجرای آن از سال ۱۳۹۸ لغایت ۱۴۰۲، به طور منطقی برنامه عملیاتی آمایش نیز تا حدودی باید از این بازه زمانی تبعیت نماید. بر این اساس می‌توان طول این بازه ۱۷ ساله (۱۴۱۴-۱۳۹۸) را به یک دوره پنج‌ساله (۱۴۰۲-۱۳۹۸) و دو دوره شش‌ساله به ترتیب سال‌های (۱۴۰۸-۱۴۰۳) و (۱۴۱۴-۱۴۰۹) در نظر گرفت.

۳. به منظور اجرایی نمودن مطالعات آمایش، یک نکته مهم، بسترسازی و فراهم نمودن شرایط تحقق کارویژه‌های روحانیت در جامعه

و برنامه‌ریزی برای به‌کارگیری دانش‌آموختگان
حوزوی در این کارویژه‌هاست.

۴. به بیان دیگر لازمه ایجاد جاذبه در فرآیند
«پذیرش»، «آموزش و تربیت» و «فعالیت و
اشتغال» دانش‌آموختگان، به حرکت درآمدن
و فعال شدن بخش آخر فرآیند فوق است.
چراکه اگر بستر فعالیت مؤثر دانش‌آموختگان
حوزوی در جامعه فراهم گردد، بدون شک
موجب رغبت متقاضیان بیشتری برای تحصیل
در حوزه‌های علمیه و انجام وظیفه در این
زمینه و حضور در نهاد روحانیت برای خدمت
گذاری به اسلام و مسلمین خواهد شد.

۵. اقتضای جریان یافتن به‌کارگیری
دانش‌آموختگان حوزوی در کارویژه‌های
روحانیت، این است که نظام آموزشی
حوزه‌ها هم متناسب با دانش‌مورد نیاز هر
کارویژه، تخصصی شده و بتواند به تربیت
نیروهای مستعد پردازد. بنابراین ایجاد و
توسعه رشته‌های تخصصی، تدوین محتوای و
سرفصل رشته‌ها و تربیت استاد و مربی مورد

نیاز از الزامات این کار است.

۶. یکی از نکات بسیار مهم، استفاده از ظرفیت دانش‌آموختگان فعلی حوزوی است. برنامه‌ریزی برای بکارگیری دانش‌آموختگان فعلی، که به دلیل فقدان مهارت‌ها و دانش‌های تخصصی امکان به‌کارگیری مؤثر آن‌ها میسر نیست، باید به نحو مناسبی صورت گیرد. اقدام مثبت ایجاد مرکز آموزش‌های کاربردی و مهارتی در حوزه علمیه قم، باید به عنوان یک برنامه مشخص هم‌زمینه را برای پشتیبانی علمی از دانش‌آموختگان فعلی حوزه فراهم نماید و هم‌نسبت به افزایش مهارت‌ها و دانش‌های کاربردی طلاب در حال تحصیل برنامه مشخصی در سطح کشور ارائه دهد.
۷. توسعه و تکمیل محتوای آموزشی مدارس کوتاه‌مدت به نحوی که هر چه بیشتر نیازهای دانشی و مهارتی مربوط به طلاب در حال تحصیل این مدارس را پوشش دهد، بسیار مهم است.
۸. موضوع مهم‌تر، بازنگری جدی در محتوای

آموزشی مدارس بلندمدت است. محتوای آموزشی این مدارس با توجه به اینکه سهم بالایی در تربیت طلبه مورد نیاز به عهده دارند، باید به طور مشخصی با دانش‌های پایه و ضروری مورد نیاز عموم کارویژه‌های روحانیت ارتباط داشته و بخش مهمی از نیاز طلاب در حال تحصیل، به این دانش‌ها و مهارت‌ها را برآورده نماید.

۹. یکی از عوامل مهم در تحقق اهداف مطالعات آمایش، افزایش نقش و مسئولیت حوزه‌های علمیه شهرستان‌ها در ارتقای معارف دینی و فضای معنوی محیط اطراف خود است. این نقش و مسئولیت با عملیاتی کردن کارویژه‌های روحانیت در محیط جغرافیایی خود، محقق خواهد شد. به عبارت دیگر حوزه علمیه شهرستانی تنها مسئولیت آموزش و تربیت طلبه را بر عهده ندارد بلکه علاوه بر آن وظیفه فعال کردن دانش‌آموخته خود در کارویژه‌ها و نیز حمایت و پشتیبانی علمی و عملی از وی را هم به عهده دارد.

۱۰. ایجاد سازوکار مسئولیت خواستن از حوزه‌های علمیه شهرستانی می‌تواند در تحقق اهداف چشم‌انداز حوزه و مطالعات آمایش تسریع نماید. چراکه به استناد مطالعات انجام شده، تبدیل تعدادی از مدارس بلندمدت به کوتاه‌مدت به عنوان یک راهبرد، بی‌شک نیازمند افزایش آگاهی مؤسسان و مدیران این مدارس بوده و هرچه مسئولیت‌پذیری آن‌ها، برای محیط جغرافیایی خود افزایش یابد، همکاری و بسترسازی برای رسیدن به وضع مطلوب استقرار واحدهای حوزوی، بیشتر فراهم خواهد گردید.

با توجه به دوره‌های زمانی ارائه‌شده برای اجرای عملیاتی مطالعات آمایش، برنامه زیر برای تحقق این مطالعات ارائه می‌گردد.

جدول ۱. ظرفیت آموزشی مطلوب در برنامه‌های عملیاتی میان‌مدت

برنامه سوم (۶ ساله) ۱۴۰۹-۱۴۱۴		برنامه دوم (۶ ساله) ۱۴۰۳-۱۴۰۸		برنامه اول (۵ ساله) ۱۳۹۸-۱۴۰۲		سطح عملکردی حوزه
نسبت	ظرفیت آموزشی	نسبت	ظرفیت آموزشی	نسبت	ظرفیت آموزشی	
۲۷٪	۳۴۱۵۰	۲۷٪	۳۱۰۰۰	۲۷٪	۲۶۰۰۰	حوزه علمیه جامع کشوری قم

حوزه علمیه جامع منطقه‌ای (۹ منطقه) مشهد، اصفهان، تهران، تبریز، اهواز، شیراز، کرمان، ساری، همدان	۳۲۰۰۰	%۳۳	۳۴۰۰۰	%۳۰	۳۶۰۰۰	%۲۹
حوزه علمیه جامع استانی (۲۱ استان)	۱۴۵۰۰	%۱۵	۱۶۰۰۰	%۱۴	۱۵۷۰۰	%۱۳
حوزه علمیه جامع شهرستانی	۸۵۰۰	%۹	۹۵۰۰	%۸	۱۰۵۱۰	%۸
حوزه علمیه شهرستانی	۱۶۰۰۰	%۱۶	۲۳۵۰۰	%۲۰	۲۸۹۶۰	%۲۳
جمع	۹۷۰۰۰	%۱۰۰	۱۱۵۰۰۰	%۱۰۰	۱۲۵۳۲۰	%۱۰۰

بر اساس برنامه‌ریزی صورت گرفته، بخش عمده ظرفیت آموزشی حوزه علمیه قم به کرسی‌های درس خارج، مراکز تخصصی، مؤسسات آموزش عالی حوزوی در سطوح ۲ تا ۵ اختصاص می‌یابد. این ظرفیت آموزشی در حوزه علمیه قم توسط آزمون ورودی به طلاب سطح یک قم و طلاب ممتاز پایه ۶ حوزه‌های علمیه شهرستان‌ها اختصاص می‌یابد، همچنین پذیرش طلبه مبتدی فقط به داوطلبان ساکن قم و متقاضیان نخبه از

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

سراسر کشور با مدرک دیپلم و دانشگاهی
اختصاص داده خواهد شد.

۱-۱. سیاست‌ها و ضوابط اجرایی کلی

سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آمایش واحدهای حوزوی که برای تصویب در شورای عالی حوزه‌های علمیه پیشنهاد می‌شود به شرح زیر است:

ماده ۱. اهداف: آمایش سرزمینی واحدهای حوزوی با هدف دستیابی به موارد زیر انجام می‌شود.

- توزیع عادلانه منابع،
- ایجاد فرصت‌های برابر،
- امکان نظارت دقیق‌تر،
- جلوگیری از فعالیت‌های تکراری،
- استفاده از مزیت‌های منطقه‌ای،
- تمرکززدایی و جلوگیری از تجمع امکانات،
- پاسخگویی به نیازهای منطقه‌ای با اتکای به ظرفیت‌های درونی همان منطقه
- تربیت نیروی انسانی متخصص متناسب با نیازهای نهاد روحانیت و جامعه،
- توسعه هدفمند حوزه‌های علمیه در عرصه

سرزمین،

- پذیرش هدفمند طلبه در حوزه‌های علمیه،
- افزایش به‌کارگیری نیروهای تربیت‌شده در مناطق بومی،
- افزایش تأثیرگذاری واحدهای حوزه‌های علمیه در محیط جغرافیایی خود،
- توانمندسازی حوزه‌های علمیه در پاسخگویی به نیازهای دینی، اعتقادی و تربیتی جامعه خود
- افزایش ماندگاری نیروی انسانی تربیت‌شده در منطقه،

ماده ۲: ساختار کلان واحدهای حوزوی کشور از نظر آمایش سرزمینی به ۱۰ کلان منطقه به شرح زیر تقسیم می‌شود:

- ۱- منطقه یک: شامل واحدهای حوزوی مستقر در استان قم و مرکزی.
- ۲- منطقه دو: شامل واحدهای حوزوی مستقر در استانهای خراسان جنوبی، خراسان رضوی و خراسان شمالی.
- ۳- منطقه سه: شامل واحدهای حوزوی مستقر

در استانهای اصفهان، یزد، چهارمحال و بختیاری.

۴- منطقه چهار: شامل واحدهای حوزوی مستقر در استانهای تهران، قزوین، البرز و سمنان.

۵- منطقه پنج: شامل واحدهای حوزوی مستقر در استانهای آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل و زنجان.

۶- منطقه شش: شامل واحدهای حوزوی مستقر در استانهای فارس، بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد.

۷- منطقه هفت: شامل واحدهای حوزوی مستقر در استانهای خوزستان، ایلام، لرستان، بوشهر.

۸- منطقه هشت: شامل واحدهای حوزوی مستقر در استانهای مازندران، گیلان، گلستان.

۹- منطقه نه: شامل واحدهای حوزوی مستقر در استانهای همدان، کرمانشاه، کردستان و ایلام.

۱۰- منطقه ده: شامل واحدهای حوزوی مستقر

در استانهای کرمان، یزد، هرمزگان و سیستان
و بلوچستان.

ماده ۳: سطوح عملکردی و آموزشی
واحدهای حوزوی کشور به صورت زیر تعیین
می شوند:

۱- حوزه علمیه جامع کشوری قم: منظور مجموعه

واحدهای حوزوی مستقر در استان قم است
که دربرگیرنده همه سطوح تحصیلی (سطح
۱ تا ۵) در همه رشته‌های تخصصی، مدارس
کوتاه‌مدت و بلندمدت، مراکز آموزشهای
کاربردی و مهارتی، مؤسسات آموزش عالی
حوزوی، کرسی‌های درس خارج، انواع
واحدهای پژوهشی، مراکز مشاوره حوزوی و
مراکز متعدد فرهنگی تربیتی حوزوی است.
این حوزه مسئول جذب و تربیت طلاب
از سراسر کشور برابر ظرفیت تعیین شده، در
سطوح عالی (سطح ۲ تا ۵) در همه رشته‌ها
و کرسی‌های درس خارج، پژوهش در سطح
توسعه مرزهای دانش اسلامی، محل استقرار

ستاد سازمان روحانیت شیعه در کشور، ارائه‌دهنده خدمات ستادی به سایر حوزه‌های علمیه و مشارکت فعال در سیاست‌گذاری‌های عرصه دین در سطح کشور می‌باشد.

۲- حوزه علمیه جامع منطقه‌ای: که در مرکز یکی

از استان‌های واقع در کلان مناطق مندرج در ماده ۲، ایجاد شده و دربرگیرنده مجموعه واحدهای حوزوی در همه سطوح تحصیلی و در بیش از ۵۰ درصد رشته‌های تخصصی مصوب، مدارس کوتاه‌مدت و بلندمدت، مرکز آموزش‌های کاربردی و مهارتی، مؤسسات آموزش عالی حوزوی، کرسی‌های درس خارج، انواع واحدهای پژوهشی، مراکز مشاوره حوزوی و مراکز فرهنگی تربیتی حوزوی است. این حوزه مسئول جذب و تربیت طلاب از کلان منطقه خود، در سطوح تحصیلی (سطح ۱ تا سطح ۵) در همه رشته‌ها و کرسی‌های درس خارج، پژوهش در سطح توسعه مرزهای دانش اسلامی، می‌باشد.

تبصره ۱: فهرست حوزه‌های علمیه جامع

منطقه‌ای عبارت‌اند از: مشهد، تهران، اصفهان، تبریز، شیراز، فارس، اهواز، کرمان، همدان.

۳- حوزه علمیه جامع استانی: که در مراکز سایر

استان‌ها، ایجاد شده و دربرگیرنده مجموعه واحدهای حوزوی در همه سطوح تحصیلی و حدود یک‌چهارم رشته‌های تخصصی مصوب، مدارس کوتاه‌مدت و بلندمدت، مرکز آموزش‌های کاربردی و مهارتی، مؤسسات آموزش عالی حوزوی، کرسی‌های درس خارج، انواع واحدهای پژوهشی، مراکز مشاوره حوزوی و مراکز فرهنگی تربیتی حوزوی است. این حوزه مسئول جذب و تربیت طلاب از استان خود، در سطوح عالی (سطح ۱ تا سطح ۴) در همه رشته‌ها و کرسی‌های درس خارج، پژوهش در سطح توسعه مرزهای دانش اسلامی می‌باشد.

۴- حوزه‌های علمیه جامع شهرستانی: واحدهای

حوزوی در این شهرستان‌ها می‌توانند به جذب و تربیت طلبه از شهرستان خود و

شهرستان‌های هم‌جوار، در سطوح ۱ تا ۴ تحصیلی در قالب مدارس کوتاه‌مدت و بلندمدت و مراکز تخصصی برای تعدادی از رشته‌های تخصصی و همچنین راه‌اندازی کرسی درسی خارج، پردازند. این حوزه‌ها از بین شهرستان‌های کشور که مرکز استان نبوده و دارای واحدهای حوزوی توانمند و اساتید مستقر کافی بوده و توانمندی جذب و تربیت طلبه، در بین شهرستان‌های هم‌جوار خود را دارا هستند به پیشنهاد مرکز مدیریت استان و تأیید مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه انتخاب و پس از تصویب در شورای گسترش حوزه‌های علمیه امکان ارتقا به حوزه علمیه جامع شهرستانی را دارند.

تبصره ۲: حوزه‌های علمیه جامع شهرستانی واجد شرایط تا کنون، ۱۵ شهرستان بوده که عبارت‌اند از: بابل، بناب، خوی، آبادان، دزفول، رفسنجان، سبزوار، نیشابور، خمینی‌شهر، کاشان، نجف‌آباد، زابل، بروجرد، شهریار و اسلامشهر.

۵- حوزه‌های علمیه شهرستانی: این حوزه‌های علمیه با جذب و تربیت طلبه از شهرستان خود، در سطوح ۱ تا ۳ تحصیلی در قالب مدارس بلندمدت و کوتاه‌مدت و اجرای تعداد محدودی رشته‌ی تخصصی فعالیت می‌کنند.

تبصره ۳. تغییر در سطوح عملکردی حوزه‌های علمیه جامع منطقه‌ای، استانی و شهرستانی منوط به تغییر در تقسیمات کشوری و با پیشنهاد مرکز مدیریت و تصویب شورای گسترش حوزه‌های علمیه است.

تبصره ۴. ارتقای سطح عملکرد مدارس علمیه کوتاه‌مدت و بلندمدت مستقر در هر شهرستان تابع سطوح عملکردی پنج‌گانه فوق خواهد بود و اخذ سطوح عملکردی بالاتر منوط به احراز شرایط و تأیید شورای گسترش حوزه‌های علمیه است.

ماده ۴: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه موظف است با رعایت سیاست‌های کلی سند چشم‌انداز، مصوبه کلیات آمایش سرزمینی

واحدهای حوزوی، نسبت به ساماندهی واحدهای حوزوی موجود و طراحی واحدهای آتی حوزوی طبق سند تفصیلی آمایش سرزمینی واحدهای حوزوی که به تصویب شورای گسترش حوزه‌های علمیه خواهد رسید، اقدام نماید. این اقدامات باید به نحوی انجام گیرد که پاسخگویی به نیازهای منطقه‌ای، کاهش منطقی هزینه‌ها و ارتقای کیفی مأموریت‌های واحدهای حوزوی مد نظر قرار گیرد.

ماده ۵: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه به منظور تأمین نیاز جامعه به دانش‌آموختگان حوزوی، نسبت به جذب هدفمند طلبه در واحدهای حوزوی، برنامه جامع عملیاتی جذب، پذیرش و سنجش حوزه‌های علمیه را تدوین و به تصویب شورای گسترش حوزه‌های علمیه برساند.

ماده ۶: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

ظرف مدت شش ماه از تصویب‌نامه، با هدف توانمندسازی دانش‌آموختگان و طلاب در حال تحصیل، برای انجام وظیفه در کارویژه‌های روحانیت، برنامه عملیاتی آموزشهای کاربردی و مهارتی را متناسب با مهارت‌های مورد نیاز کارویژه‌های روحانیت، تدوین و به تصویب شورای گسترش حوزه‌های علمیه می‌رساند.

تبصره ۵- برنامه عملیاتی آموزش‌های کاربردی و مهارتی باید پنج‌ساله بوده و شامل برنامه عملیاتی برای تعیین عناوین دوره‌ها، تدوین سرفصل و محتوای دوره‌ها، تربیت مربی و استاد، برنامه راه‌اندازی مراکز آموزش‌های کاربردی و مهارتی در استان‌ها و شهرستان‌ها و ظرفیت آموزشی، منابع و هزینه‌های دوره‌ها باشد.

ماده ۷: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه موظف است به منظور تربیت نیروی مورد نیاز کارویژه‌های روحانیت، و با هدف ایجاد تناسب میان تحصیل طلاب و نیازهای جامعه

و تطبیق محتوای دروس دوره‌های آموزشی با نیازهای کارویژه‌ها، نسبت به بازنگری در محتوای دروس، تأسیس رشته‌های تخصصی متناسب با کارویژه‌های روحانیت، تدوین سرفصل‌ها و محتوای رشته‌های تخصصی، تربیت استاد و راه‌اندازی رشته‌های تخصصی در واحدهای حوزوی اقدام نماید.

ماده ۸: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه موظف است برنامه عملیاتی خود را برای تحقق کارویژه‌های روحانیت، شامل استعداد سنجی، مشاوره خدمتی، فعالیت دانش‌آموختگان حوزوی در کارویژه‌ها و برنامه‌های حمایتی (علمی، حقوقی، معنوی و مادی) حوزه‌های علمیه از دانش‌آموختگان خود را ظرف مدت یک سال از این تصویب‌نامه تهیه و برای بررسی و تصویب به شورای عالی ارائه نماید.

ماده ۹: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه موظف است، سالانه گزارشی از وضعیت

اجرای طرح آمایش سرزمینی واحدهای
حوزوی، نواقص احتمالی و پیشنهادهای
اصلاحی را برای بررسی و تصویب به شورای
عالی ارائه نماید.

سیاست‌های اجرایی:

۱. یکی از موضوعات مهم تعدد مدارس علمیه در یک شهرستان است، که ضرورت دارد در موضوعات غیر آموزشی، با ایجاد یک دفتر مرکزی در یکی از مدارس علمیه شهر، به صورت متمرکز و هماهنگ، برنامه‌ریزی‌های لازم جهت اداره امور تبلیغی انجام گیرد.
۲. مراکز آموزش کاربردی مهارتی در یک بازه ۳ تا پنج ساله در کل کشور ایجاد شود.
۳. به منظور جلوگیری از پراکندگی پایه‌های درسی و تشکیل کلاس‌های کمتر از ۱۰ نفر و برای تکمیل ظرفیت کامل مدارس علمیه، به کلیه مسئولان مدارس به عنوان علمای مناطق و ائمه محترم جمعه و سایر مراکز ذی ربط ابلاغ گردد که قبل از اخذ مجوز تأسیس مدرسه علمیه از مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، هیچ‌گونه اقدامی در ساخت و تأسیس مدرسه علمیه ننمایند و مجوز توسط حوزه علمیه قم با توجه به وضعیت مدارس علمیه

موجود و نیاز منطقه صادر گردد.

۴. توسعه مرکز تربیت مدرس به مرکز تربیت کادر مدیریتی، آموزشی و تربیتی جهت رفع مشکل کمبود کادر مورد نیاز شهرستان‌ها و برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت و غیر حضوری.

۵. ایجاد کمیته‌ای دائمی با حضور نماینده شورای عالی و سایر مراکز مربوطه، جهت بررسی، شناسایی و رفع موانع و انجام اقدامات لازم برای هجرت علما و اساتید سطوح عالی و خارج به شهرستان‌ها.

۶. رفع مشکل جابجایی و تغییرات پی‌درپی ائمه جمعه که عهده‌دار مسئولیت حوزه‌ها می‌باشند و لحاظ نمودن توانمندی افراد در اداره حوزه هنگام انتخاب امام جمعه توسط شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه.

۷. بهره‌مند شدن طلاب رسمی پایه هفت به بالای مدارس علمیه شهرستان‌ها از مزایای طلاب قم (شهریه، پرونده تبلیغی در مراکز مربوطه، وام صندوق دفتر تبلیغات و ...) زیرا

جاذبه‌های متعدد قم مانع از رونق مدارس سطح عالی شهرستان‌ها و مانع جذب طلاب مستعد در استان‌ها می‌شود و سیاست اجبار با توجه به تجربه حاصله، نتیجه‌بخش نمی‌باشد.

۸. پیشنهاد می‌شود کلیه مدارس علمیه و حوزه‌های علمیه دارای دفتر پاسخگویی به سؤالات شرعی و دینی مردم به شرح ذیل گردند:

(الف). مکان دفتر به نحوی در نظر گرفته شود که مردم در مدرسه تردد نمایند.
(ب). پاسخگویی به سؤالات شرعی و مشاوره تربیتی اخلاقی توسط فارغ‌التحصیلان حوزه در ساعات مشخص انجام می‌پذیرد (حضور و تلفنی).

(ج). اخذ وجوهات باید با اجازه از دفاتر مراجع عظام تقلید دامت برکاتهم انجام پذیرد.
۹. ساخت خانه با توجه به موارد ذیل برای کادر علمی و مدیریتی و طلاب ضروری می‌باشد.
۱۰. تأمین منزل مسکونی مناسب، اعزام اساتید

سطوح عالی و کادر مدیریتی مجرب از حوزه علمیه قم به شهرستان‌ها را تسهیل می‌کند.

۱۱. با توجه به حساسیت و جایگاه حوزه‌های

لازم است روحانیون توانمند در شهرستان‌ها

به عنوان کادر علمی و مدیریتی جذب مدارس

گردند و ساکن گردند. لذا تأمین خانه سازمانی

برای کادر علمی و مدیریتی مقیم شهرستان‌ها

که فاقد منزل مسکونی هستند ضروری است.

۱۲. با توجه به جاذبه‌های خاص حوزه

علمیه قم، طلاب شهرستانی پس از اتمام

پایه ۶ علاقه‌مند به تحصیل در قم می‌باشند

ایجاد خانه سازمانی که روحانیون در قم از آن

برخوردار می‌باشند نیز این موضوع را تشدید

کرده است. لذا پیشنهاد می‌شود برای تعدادی

از طلاب معیل که در پایه‌های بالا اشتغال به

تحصیل دارند منزل سازمانی لحاظ گردد.

۱۳. حوزه‌های علمیه جامع مراکز استان‌ها و

کلان‌شهرها دارای مجتمع فرهنگی و ورزشی به

شرح ذیل می‌باشند.

(الف). مجتمع ورزشی برای طلاب، کادر مدیریتی و

علمی حوزه و روحانیون شهر و خانواده‌های آنان (والیبال، فوتسال، تنیس، وسایل مورد نیاز نرمش و تقویت جسم).

ب). مجتمع فرهنگی آموزشی برای برگزاری کلاس‌های قرآن، معارف اسلامی، اخلاق و امور تربیتی جهت خانواده‌های طلاب، کادر مدیریتی و علمی حوزه، روحانیون شهر.

ج). برای طلاب مدارس سطح ۱ و ۲ و ۳ و سفیران در ساختمان مدرسه فضا و امکانات مورد نیاز ورزش طلاب منظور می‌گردد.

۲-۱. سیاست‌ها و ضوابط اجرایی جذب و پذیرش-

برنامه کلان جذب و پذیرش

با توجه به موارد ذیل لازم است مدارس پیش حوزوی در مراکز استان‌ها و کلان‌شهرها که دارای حوزه علمیه جامع می‌باشند ایجاد شود. ۱. جذب استعداد‌های مستعد و افراد مذهب و با انگیزه، منوط به شناخت کافی از داوطلبان می‌باشد و هر مقدار که مصاحبه و گزینش دقیق انجام پذیرد باز این هدف به‌صورت

کامل تحقق پیدا نمی‌کند و شاهد آن ریزش و انصراف از تحصیل طلاب در پایه اول است. ۲. در صورت ایجاد مدارس پیش حوزوی، آموزش دروس ذیل که در برنامه آموزشی پایه اول تا سوم فعلی قرار گرفته در مدارس پیش حوزوی انجام می‌پذیرد.

الف) احکام

ب) حفظ و تجوید قرآن

ج) تاریخ اسلام

د) اعتقادات

هـ) صرف و نحو پایه اول

و) اخلاق اسلامی

۳. دانش آموزان در طول چهار سال تحصیلی تحت آموزش و تربیت اسلامی قرار گرفته و با حوزه علمیه و رسالت روحانیت آشنا می‌شوند، در پایان تحصیلات علاقه‌مندانی که شایستگی آنان در طول ۴ سال تحصیل احراز شده است جذب حوزه شده و افرادی که آمادگی ندارند جذب رشته‌های علوم انسانی در دانشگاه‌ها می‌شوند.

۴. چنانچه حوزه علمیه قم اقدام به تأسیس یک دانشگاه معارف اسلامی نماید، فارغ‌التحصیلان مدارس پیش‌حوزوی که در حوزه علمیه ادامه تحصیل نمی‌دهند، می‌توانند جذب این دانشگاه شده و پس از فارغ‌التحصیل شدن در سایر کارویژه‌های روحانیت مانند آموزش و پرورش جذب شوند و به عنوان معلم و دبیر دینی، قرآن، عربی و مشاور تربیتی خدمت نمایند و آن عده که تحصیلات عالی را به اتمام می‌رسانند جذب تدریس در آموزش عالی می‌شوند.

۵. جهت تحقق امور فوق لازم است حوزه علمیه قم با هماهنگی وزارت آموزش و پرورش برنامه درسی و آموزشی دبیرستان‌های پیش‌حوزوی را تحت عنوان دبیرستان معارف اسلامی متناسب با اهداف فوق تدوین نماید.

۶. ایجاد کانون‌های قرآن و معارف اسلامی در مساجد توسط حوزه‌های علمیه جهت تربیت جوانان مستعد و جذب آنان به حوزه‌های علمیه

۷. پذیرش طلاب شهرستانی در حوزه علمیه قم محدود به موارد زیر گردد:

الف: پذیرش در رشته‌های تخصصی.

ب: جذب در مراکز پژوهشی و تحقیقاتی.

ج: شرکت در درس خارج پس از اتمام پایه ۱۰.

د: پذیرش تعدادی محدود از طلاب پایه ۶ پس از
برگزاری آزمون، با لحاظ امتیاز خاص برای طلاب
مناطق محروم و حساس و استعدادهای درخشان و
طلاب ممتاز.

هـ: محدود شدن پذیرش طلبه مبتدی در حوزه علمیه
قم به داوطلبان استان قم به استثنای استعدادهای
درخشان با مدرک دیپلم و فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها.

۱-۳. سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آموزشی- برنامه کلان تربیت طلبه

۱. بازنگری محتوای درسی مدارس سفیران با
هدف تربیت کارشناس و مدیر تبلیغی فرهنگی
برای فعالیت در کارویژه‌های مرتبط.
۲. بازنگری در سطوح عالی و طول دوره مدارس
بلندمدت (سطح ۱ حداکثر سه سال، سطح

دو حداکثر ۲ سال، سطح ۳ حداکثر دو سال،
سطح ۴ حداکثر سه سال، سطح ۵ حداکثر
سه سال).

۳. رشته فقه و اصول دوره‌های سطوح عالی
به صورت یک رشته تخصصی در کنار سایر
رشته‌ها قرار گیرد.

۴. ایجاد رشته «تبلیغ مدیریت تبلیغی فرهنگی»،
تدوین سرفصل‌ها و تربیت استاد مورد نیاز به
عنوان اولویت اول تأسیس رشته‌های تخصصی
در سراسر کشور.

۵. ایجاد رشته «راهنمایی و مشاوره»، تدوین
سرفصل‌ها و تربیت استاد مورد نیاز به عنوان
اولویت دوم تأسیس رشته‌های تخصصی در
سراسر کشور.

۶. تدوین سرفصل دوره‌های مهارتی و کاربردی،
تربیت استاد مورد نیاز و ارائه آموزش‌های
مهارتی و کاربردی در زمینه «مدیریت تبلیغی و
فرهنگی» برای طلاب دانش‌آموخته و طلاب
در حال تحصیل سفیران و فارغ‌التحصیلان
رشته‌های تخصصی به عنوان اولویت اول.

۷. تدوین سرفصل دوره‌های مهارتی و کاربردی، تربیت استاد مورد نیاز و ارائه آموزش‌های مهارتی و کاربردی در زمینه «راهنمایی و مشاوره» برای طلاب دانش آموخته و طلاب در حال تحصیل سفیران و فارغ‌التحصیلان رشته‌های تخصصی به عنوان اولویت دوم.
۸. در حوزه‌های علمیه جامع مراکز استان‌ها و کلان‌شهرها درس خارج ایجاد شود و توسط شورای عالی متناسب با ابواب فقه و نیاز جامعه و نظام مقدس جمهوری اسلامی، مباحث و مدت آن تعیین و به اساتید خارج توصیه و پیشنهاد شود و در مراکز تخصصی فقه و اصول بر اساس موضوعات تعیین شده آموزش و تحقیق انجام پذیرد.
۹. با توجه به نیاز جامعه، لازم است مراکز تخصصی و مؤسسات آموزش عالی از نظر تعداد گرایش‌های تخصصی و تعداد دانش‌پژوهان، متناسب با رتبه‌های تعیین شده برای مدارس و حوزه‌های علمیه توسعه و گسترش یابند.

۱۰. مراکز پژوهشی حوزه‌های علمیه با دو هدف ذیل متناسب با رتبه‌های تعیین شده برای هریک از مدارس و حوزه‌های جامع دایر شده و فعالیت می‌نمایند:

۱. تحقیق و پژوهش پیرامون احکام و معارف قرآن و عترت.

۲. آموزش و تربیت محقق و پژوهشگر طی دوره‌های ۲ الی ۶ ساله به منظور تأمین محققین و پژوهشگران مورد نیاز در امور:

الف). تحقیق و پژوهش پیرامون علوم حوزوی و کتب درسی حوزه .

ب). تأمین محققین و کادر علمی مراکز تحقیقی و پایگاه‌های اینترنتی.

ج). تألیف کتب و نشر نشریات مورد نیاز جامعه اسلامی ایران ، شیعیان و مسلمانان جهان و سایر فرق و ادیان.

۱۱. برای مدارس علمیه سطح ۱ تا ۳ و سفیران هدایت، ساختمان و تشکیلات مستقل در امر پژوهش در طرح آمایش لحاظ نشده است و از طریق معاونت پژوهشی و تقویت امکانات

مدرسه، برنامه‌های پژوهشی طلاب انجام می‌پذیرد.

۱۲. مؤسسات آموزشی تحقیقاتی حوزوی با دو هدف ذیل متناسب با رتبه‌های تعیین شده برای حوزه‌های علمیه جامع، دایر شده و فعالیت می‌نمایند:

- آموزش علوم انسانی مرتبط با علوم حوزوی به طلاب.

- تحقیق و پژوهش پیرامون علوم انسانی مرتبط با علوم حوزه.

۱۳. در برنامه اول با توجه به محدود بودن کادر علمی و مدیریتی مورد نیاز، توجه خاصی به حوزه‌های علمیه جامع مراکز استان‌ها و کلان‌شهرها گردیده است.

۱۴. تربیت کادر علمی و مدیریتی مورد نیاز حوزه‌های علمیه از اولویت‌های اول تربیت نیرو در طول برنامه اول می‌باشد.

۱۵. با توجه به تربیت و تأمین کادر علمی و مدیریتی در پایان برنامه اول، در برنامه دوم و سوم متناسب با جمعیت مراکز استان‌ها

حوزه‌های جامع استانی به صورت محدود توسعه پیدا می‌کنند لکن توجه خاصی به توسعه و گسترش مدارس علمیه جامع شهرستانی و مدارس علمیه سطح ۲ می‌شود. ۱۶. مدارس علمیه سطح یک (پایه ۱ تا ۶) به تدریج در طول برنامه اول و دوم به مدارس علمیه سطح ۲ و ۳ (پایه ۱ تا ۱۰) تبدیل می‌شوند.

۱۷. با توجه به تراکم و تمرکز بیش از حد حوزه علمیه قم، سیاست کاستن از پایه‌های ۱ تا ۶ و افزایش دروس خارج، مراکز تخصصی و پژوهشی برنامه‌ریزی و اجرا می‌شود.

۱۸. در برنامه بلندمدت ضمن تبدیل مدارس علمیه سطح ۱ به سطح ۲ و ۳، مدارس علمیه سطح ۲ و ۳ نیز که دارای سابقه فعالیت مطلوب می‌باشند متناسب با جمعیت شهرستان به تدریج به حوزه جامع شهرستانی تبدیل می‌شوند.

۱۹. تأسیس و توسعه مدارس در برنامه دوم و سوم در سال پایانی هر برنامه مجدداً بررسی

شده و بر اساس آن برنامه نهایی بعدی تنظیم می‌گردد.

۲۰. مدارس علمیه مناطق مرزی، محروم، خاص و غیر شیعی از اولویتهای ذیل برخوردار می‌باشند.

۱. در تأمین بودجه نسبت به مدارس علمیه مشابه خود در اولویت اول قرار دارند.

۲. جذب و تکمیل کادر علمی و مدیریتی این مدارس نسبت به مدارس مشابه در اولویت اول است.

۳. چند واحد درسی متناسب با نوع فرق و مذاهب غیر شیعی در برنامه آموزشی این مدارس لحاظ می‌گردد.

۴. تأسیس و تقویت مدارس علمیه سفیران هدایت جهت تأمین مبلغ مورد نیاز در این نوع مناطق در اولویت است.

۲۱. توسعه و گسترش مدارس سفیران هدایت متناسب با انجام رسالت تبلیغی حوزه در سطح عمومی در مناطق مورد نیاز با اولویت تأمین نیاز روستاها و شهرستانهای کوچک و

متوسط به مبلغ.

۲۲. بخش عمده نیاز روستاها و شهرستان‌های

کوچک و متوسط توسط مدارس علمیه سفیران هدایت تأمین می‌شود و بخش باقیمانده، توسط بخشی از طلاب دانش‌آموخته که حداقل سطح یک دوره بلندمدت را به اتمام رسانده‌اند و قصد ادامه تحصیل ندارند و علاقه‌مند به امر تبلیغ هستند تأمین می‌شود.

۲۳. کارویژه‌های روحانیت در شهرستان‌های بزرگ با توجه به تأسیس حوزه‌های جامع در مراکز استان‌ها و کلان‌شهرها، توسط کادر علمی مدیریتی و فضلا، پژوهشگران و طلاب پایه ۷ به بالای آن حوزه‌ها و همچنین فارغ‌التحصیلان سطح یک دوره بلندمدت که قصد ادامه تحصیل ندارند تأمین می‌شود.

۲۴. طلبه مورد نیاز کارویژه‌ها در سطوح بالا، توسط مراکز تخصصی و مراکز تربیت مبلغ که از فارغ‌التحصیلان سفیران هدایت و دوره‌های بلندمدت پذیرش می‌نمایند تأمین می‌شود.

۲۵. با توجه به ادامه تحصیل داوطلبان ممتاز

و مشتاق سفیران هدایت در سطوح بالاتر، لازم است در پذیرش سالانه این دسته از طلاب سهمی اضافه‌تر مورد لحاظ قرار گیرد

۲۶. مدرسه سفیران در شهرستان‌های متوسط و کوچک تأسیس می‌شود.

۲۷. تأسیس مدرسه سفیران در مراکز استان‌ها و کلان‌شهرها با توجه به جاذبه‌های خاص و امکانات متعدد این شهرها، عملاً اعزام فارغ‌التحصیلان را به روستا و شهرهای کوچک با مشکل مواجه می‌نماید، ازاین‌رو جذب و پذیرش در این واحدها باید از بین افراد مستعدتر صورت گیرد و علاوه بر آن نوع مهارت‌ها و دانش‌های آموزشی نیز باید متناسب با کارویژه‌های روحانیت در شهرهای بزرگ، غنی‌تر و پرمحتواتر باشد.

۲۸. توزیع متوازن جغرافیایی مدارس علمیه در کشور با دو معیار

۱. رعایت حداقل ظرفیت ساختمانی تعیین‌شده
- برای هر یک از مدارس جهت جلوگیری از تشکیل
- کلاس درس با کمتر از حد نصاب تعیین‌شده و

صرفه‌جویی در وقت، هزینه و تأمین کادر علمی و مدیریتی و امکانات و فضاهای آموزشی (مدارس سطح ۱ «۱۲۰ نفر» و مدارس سطح ۲ «۲۴۰ نفر» و مدارس سفیران ۱۰۰ نفر) ضروری است.

۲. توزیع متوازن مدارس در استان جهت تحصیل در نزدیک‌ترین مکان به موطن و زادگاه داوطلبان «حتی‌الامکان» با رعایت ظرفیت تعیین‌شده برای هر استان و حفظ حداقل ظرفیت تعیین‌شده برای مدارس و حوزه‌ها.

۲۹. اصلاح نظام و برنامه آموزشی حوزه متناسب با نیاز روز جامعه و تنظیم برنامه‌های تربیتی و اخلاقی، زیرا تا یک برنامه آموزشی و تربیتی مطلوب و جامع وجود نداشته باشد فضلا و روحانیون توانمند، با دل‌گرمی، جذب اداره حوزه‌ها نخواهند شد، همچنین برنامه درسی و تربیتی مطلوب در جذب داوطلبان مستعد به حوزه‌های علمیه بسیار تأثیرگذار است، در این راستا لازم است مقاطع تحصیلی فعلی بازنگری شود و به‌صورت علمی تدوین شود.

۳۰. اتخاذ تصمیم مقتضی نسبت به مدرسی که از عملکرد مطلوب در چند سال متوالی برخوردار نبوده‌اند.

۳۱. گنجاندن چند واحد درسی متناسب با وجود فرق و مذاهب غیر شیعی در برنامه درسی حوزه‌های علمیه هر منطقه جهت آشنایی و پاسخگویی طلاب به مسائل اعتقادی خاص منطقه.

۴-۱. سیاست‌ها و ضوابط اجرایی تحقق کارویژه‌ها-

برنامه کلان دانش‌آموختگان

۱. راه‌اندازی فرآیند استعدادیابی و هدایت تحصیلی ویژه طلاب «در حال تحصیل» برای استقرار در کارویژه‌های متناسب با توانمندی خود.

۲. مشاوره خدمت به طلاب «دانش‌آموخته» جهت استعدادیابی، تکمیل مهارت‌ها و دانش‌ها، به‌کارگیری، تثبیت و یا بازنگری فعالیت طلاب در کارویژه‌ها متناسب با توانمندی آن‌ها.

۳. بکارگیری روحانیون فارغ‌التحصیل و آماده فعالیت و حفظ ارتباط و نظارت حوزه با فارغ‌التحصیلان

۴. به منظور به‌کارگرفتن فارغ‌التحصیلان حوزه‌های علمیه به‌صورت صحیح و متناسب با تحصیلات آن‌ها، برنامه‌های ذیل اجرا گردد:

۱. با توجه به میانگین تحصیلات حوزه چنانچه طلاب برابر آیین‌نامه‌های حوزه اشتغال به تحصیل داشته و از پیشرفت لازم برخوردار باشند نهایتاً به مدت ۱۶ سال (برابر حداقل نیاز) به آنان شهریه پرداخت شود به نحوی که در طول تحصیل تأمین شده و صرفاً در ایام تبلیغی فعالیت داشته باشند.

۲. پس از فراغت از تحصیل متناسب با سطح تحصیلات، حوزه موظف باشد زمینه جذب آن‌ها را جهت فعالیت در کارویژه‌ها فراهم نماید و تا زمان به‌کارگرفتن آن‌ها (حداکثر تا یک سال) شهریه قبلی به آن‌ها پرداخت شود.

۳. توسط حوزه علمیه قم برنامه جامع نظام

ارتباط و نظارت بر دانش‌آموختگان حوزه تدوین و به اجرا گذاشته شود و در ضمن، برنامه جامع نظام هماهنگ حقوق روحانیون متناسب با سطح تحصیلات، نوع اشتغال و رعایت زی طلبگی تدوین و توسط مراجع ذی‌صلاح به ادارات و ارگان‌های مربوطه ابلاغ شود.

تدوین امور فوق مزایای ذیل را به همراه دارد:

الف.) اعمال نظارت و کنترل بر فارغ‌التحصیلان حوزه (فارغ‌التحصیلان به مدت ۳۰ سال که مشغول انجام وظیفه هستند مرتبط با حوزه بوده و حوزه از محل و نوع فعالیت مطلع خواهد بود).
ب.) دانش‌آموختگان خود را رهاشده از حوزه ندانسته که این امر مزایا و محاسن فراوان به همراه دارد از قبیل:

ب ۱) ارتقاء سطح علمی فارغ‌التحصیلان متناسب با هر نهاد و مجموعه‌ای که مشغول فعالیت می‌باشند.

ب ۲) انعکاس روند و وضعیت فرهنگی، مذهبی

جامعه توسط فارغ التحصیلان به حوزه علمیه.

ج). با دریافت حقوق متناسب با اقشار متوسط جامعه، زی طلبگی و حفظ شئون روحانیت بهتر حفظ می شود.

د). زمینه جذب داوطلبانی که صرفاً انگیزه الهی دارند به حوزه بهتر فراهم می شود.

